

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / G. Gunnink

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN

337

G. Gunnink

Kerkdienst en keurslijf

MEDITATIEF

341

J.W. Roosenbrand

Echt kwaad op God

WANDELEN MET GOD

342

B. Luiten

Geen genade voor
de pedofiel?

KERKGESCHIEDENIS

344

N.A. Bakker

Columbanus: een Ierse
zendeling in Frankrijk

EVANGELISATIE

EN ZENDING

346

H. Drost/P.W. van de Kamp

Evangelisatie en kerkdienst

PRAKTISCHE THEOLOGIE

IN KAMPEN

349

C. van Dusseldorp

Prekenis communiceren

en verder...

Nieuw uitgekomen

Meegelezen

Uit de kerken

KERKDIENT EN' KEURSLIJF

*W*anneer ik met jongeren praat die belijdenis willen doen vraag ik meestal ook: waf vind je van de kerkdiensten? Het antwoord dat een groot deel van hen geeft stemt tot nadenken. De kerkdiensten zijn 'te voorspelbaar'. De dienst verloopt te veel 'volgens het boekje'. Of: de kerkdienst is 'te weinig blij, te houderig, te stof'. Of: ik voel me er 'gewoon niet prettig bij'.

Serius nemen

U kent die geluiden wel. 'Het geeft me gewoon geen goed gevoel...' Ik kan me voorstellen dat er lezers zijn die zeggen: wat moet je daar nu mee? Is het niet erg vaag en gevoelsmatig, wat deze jongeren zeggen?

Maar zo gemakkelijk komen we er niet vanaf. Je kunt de meeste van deze jongeren niet verdenken van een anti-houding. Ze zijn van plan hun geloof te belijden. En dat in deze kerk. Wat hun ouders hen hebben aangereikt heeft hen geraakt. Er zijn preken te horen geweest in

déze kerk die hen hebben overtuigd van zonde en van genade. Preken, die de Heilige Geest heeft willen gebruiken om hun hart te bereiken. De kerkdiensten hebben hen geholpen om de Weg te vinden, mag ik hopen.

Maar toch. Er ontbreekt iets voor het gevoel van jongeren die graag bij de kerk willen horen.

Er zijn ook anderen.

Er zijn niet weinigen die de vrijgemaakte Gereformeerde Kerken hebben verlaten. Het kerkelijk handboekje van 1997 registreerde op één-na-achthonderdkerkverlaters. Waarvan bijna de helft vertrokken is naar 'geen kerk' of met

onbekende bestemming. Een alarmerend aantal! In een **beduidend** aantal situaties **komt** dan hetzelfde probleem om de hoek kijken. Er zijn mensen die zich wat het klimaat, **wat** de sfeer **betreft** m ongemakkelijk voelen tijdens kerkdiensten, dat ze op **zoek** gaan naar iets anders. Een deel van hen komt dan naar **mijn** waarneming terecht bij een evangelische gemeente of bij **een** Nederlands **Gereformeerde Kerk** **Hebben zij** bezwaar tegen de leer die in de **vrijgemaakte** Gereformeerde Kerken gebracht wordt? Dat hoeft niet het geval te zijn. Het gebeurt dat mensen zich wat de **leer** betreft thuis voelen in de vrijgemaakte Gereformeerde Kerken, maar dat ze om de **sfeer, de beleving** **toch** afhaken. **Ze zoeken** warmte elders.

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS, DRS.
AL.Th. DE BRUIJNE, DRS. G. GUHNINK,
DRS. B. LUITEN, DRS. K. DE VRIES.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. OE JONG, DR. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

H. PRINS, Buiten Nieuwstraat 86-1, 8261 AX
Kampen, Tel. (038) 3331335

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (Of t 3) 215591.

ABONNEMENT:

f 90,00 per jaar; f 49,00 per halfjaar; studenten f 74,50 per jaar (binnenland). Buitenland: f 149,00 per jaar (Europa zeepost). Een abonnement kan per maand ingaan, maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van de betalingstermijn (opzegging van jaarabonnement vóór 1 november, van een halfjaarabonnement vóór 1 juni).

Losse nummers f 2,05 (excl. porto).

De Reformatie als op cassette verkrijgbaar bij

de Stichting Bralectah.
Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,95 per mm. Contracttarief op aan-

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

Dat er vele anderen zijn die de kerkdiensten anders **kleven**, die er wel genoeg warmte vinden, ik geloof het, ik hoop het, ik hoor het. Het dankbare geluid, het blij geluid is niet verstomd. Maar dat neemt niet weg dat er **nogal** wat jongeren en ouderen zijn die zich - alle aandacht voor 'liturgie' ten spijt - gefrustreerd voelen over de kerkdienst. Een deel van hen, 'weet er mee om te gaan'. Anderen gaan **zoeken**. Het komt ons duur te staan **ais** we de 'vage', 'te gevoelsmatige' reacties van tafel vegen.

Sfeer in de kerk

Sfeer is moeilijk grijpbaar. **Maar** **belangrijk**. Waarom liep het storm bij het **kinderkerstfeest**? Waarom houden jongeren pal **voorafgaande** aan de kerkdienst (het **wordt dus** een lange zit!) een **sing-in**? Waarom zei een ouderling een **tijdje** temg sceptisch tegen me (het liep tegen het einde van het jaar): het lijkt wel, of in de **beleving** van **sommige** christenen het **kinderkerstfeest** nummer 1 staat, de **sing-in** op nummer 2, en de kerkdienst op nummer 3?

Sfeer is dus **belangrijk**. Als de sfeer in de klas aangenaam is, leren de leerlingen het gretigst en het best. **Als** de sfeer **in huis goed** is **kunnen** de ouders de plank een keer **mis** slaan en kunnen de kinderen rare bokkensprongen maken en mag je toch hopen dat de opvoeding niet **nutteloos** is. Verbeter de sfeer en het is goed **voor** de **overdracht** van de leer. Het kanaal van Gods genade is het evangelie. Als mensen het klimaat te koud vinden, zullen ze zich **afschermen** met een dikke jas en kan **het kanaal** **wat hen betreft** dichtvriezen. Is de doorstroming van het **kanaal** zo optimaal mogelijk?

Wat bepaalt de sfeer **tijdens een kerkdienst**?

Er zijn heel wat elementen rond en **tijdens een kerkdienst** die een bijdrage leveren, positief of negatief. Het begint al met de vraag: **hoe zit je naast elkaar in de kerkbank**?

Spreek je elkaar aan, spreek je in ieder geval altijd degene aan die je nog niet **kent**? **Als** we nu eens alle bordjes waar nu, **nogal** gereserveerd gereserveerd op staat **vervangen** door een bordje **met: wees niet gereserveerd tegenover uw buurman** of buurvrouw? Een **hartelijk** kletspraatje voor de dienst is geen verloren tijd

De warmte die je in de gemeente aantreft heeft ook te maken met de **grootte** van de gemeente. In een **kring** van **tweehonderdvijftig** mensen, waarin velen elkaar goed kennen, is het **klimaat** anders dan in een gemeente met duizend leden. Een andere factor is: spreken we over een **dorpsgemeente** of een **stadskerk**? Over een jonge gemeente met **veel alleenstaanden** en studenten of over een gemeente met **veel** opgroeiende gezinnen en of **veel** ouderen?

Praat je over een gemeente die al eens een **stap** heeft **gezet** in de richting van laagdrempelige **kerkdiensten**, speciaal gericht op **niet-gelovigen** of niet. En laten we - nog **steeds** over 'sfeer' pratend - ook niet vergeten wat een invloed een kerkgebouw kan hebben en de **inrichting ervan**. Een **statig**, monumentaal, **zwaarwichtig** ogend kerkgebouw **van** voor de oorlog heeft uiteraard een heel **andersoortige** uitstraling **dan** een jeugdig gebouw in **lichte kleuren**. Een factor die **heel belangrijk is: de man die op de preekstoel staat**. Zijn persoonlijke stijl, zijn woordgebruik, zijn afstandelijkheid of zijn **vermogen** dichtbij te komen, het grapje **dat** hij maakt of **nooit** zal maken - het **heeft** **allemaal** invloed op de vraag: hoe is de **sfeer in de gemeente**?

Orde in de kerk

Er is nog een andere belangrijke factor. Dat zijn de **kerkelijke afspraken** die we gemaakt hebben. Gereformeerde mensen houden vanouds niet van **wanorde**. We komen samen **voor het aangezicht van de God** die **heilig** is en hoog verheven. Daarom komen we met **eer-**

bied **samen**, tijdens een stijlvolle **samenkomst**.

'Laat alles op gepaste wijze en in goede orde geschieden', schrijft **Paulus**. En: 'God is geen God van wanorde, maar van vrede' (1 Korintiërs 14 : 33 en 40). **Het** zijn **woorden** die diep in **het** gereformeerde **geweten** gegrift staan. Daarom hebben de kerken samen een kerk-orde. En daarom o.m. **hebben we** ouderlingen, die samen met de predikanten de tucht bedienen, en zorgen dat in de gemeente alles op gepaste **wijze en ordelijk gebeurt** (art. 21). En daarom hebben de **kerken** afgesproken zich te **zullen** houden aan de 'orden van dienst' die door generale synode zijn goedgekeurd (art. 65 K.O.). **En daarom** hebben we afgesproken dat we in de kerkdiensten niet alles **zingen** wat er te zingen **valt** (art. 67 K.O.).

Maar in onze liefde **voor** goede **orde** kunnen we wel eens doorslaan. Dan wordt orde een te krap zittend harnas, nadelig voor een **goede** sfeer. De kerkenraad is van mening, dat het voor de opbouw van de gemeente goed is tijdens een bid- of **dankdienst** bijzondere aandacht te geven aan de plaats en vorm van de **gebeden**. De kerkenraad wil tijdens kerkelijke feestdagen de speelruimte hebben om af te wijken van de gebruikelijke orden van dienst. Je wilt kinderen een bijzondere bijdrage laten geven aan de kerkdienst. Dat kun je als kerkenraad **'in orde' vinden**, maar past het wel bij de aangenomen orde? Kinderen van de **basisschool** hebben met het oog op een project-**week** een **psalm** en een bijbels lied ingestudeerd. De psalm kan in de kerkdienst gezongen worden. Maar **voor** het lied moeten **gemeente** en **kinderen** nablijven. Want in de eredienst zullen de psalmen en gezangen worden gezongen, die door de generale synode zijn aanvaard en goedgekeurd (art. 67 K.O.). Ondertussen missen veel jongeren en ouderen de antenne voor deze **argumentatie**. Ze stellen voor zichzelf **vast**, dat in de **samenkomst**

vormelijkheid de sfeer te veel bepaalt. Zo kan er verwijdering ontstaan tussen wat veel mensen vandaag als stijlvol **zien** en wat er tijdens de kerkdienst gebeurt.

De zestiger jaren

Hoe is dat te verklaren?

M.i. heeft dat te maken met **twee** tegengestelde **tendensen**. In het midden van de **vrijgemaakte** Gereformeerde Kerken ligt sinds 1978 de afspraak: De kerken **zullen** zich houden aan de orden van dienst die door de generale synode **zijn** goedgekeurd.

Ds. **J.T.Oldenhuys** wees er onlangs op (in het *Gereformeerd Kerkblad* van Overijsselen, 50e jrg, nrs. 18 - 20) dat dit een **nieuw** artikel is, **voor** 1978 bestond het niet. De afgelopen twintig jaar is er dus **een** verstrakking **gekomen**. Zonder dat daar door een kerk om gevraagd **was**. We zijn ordelijker geworden dan we daarvoor **d** waren. Het oude beleid, dat orden van dienst slechts vrijgegeven of aanbevolen werden voor gebruik werd losgelaten! Wat zat daarachter? Het was nog maar tien jaar na 1967 - 1969! In afweer tegen een **kerkverband**-van-vrijblijvendheid hadden **we** de neiging om **een extra** accent te leggen op het **kerkverband**. De invloed van de **zestiger jaren**, zeg maar. **Maakte** de angst voor 'wildgroei' en voor **'independentisme'** (een los-zand-kerkverband) ons in die jaren synodaler dan **we daarvoor geweest** waren?

Tegelijkertijd vond er in de samenleving een proces in omgekeerde **richting** plaats! Het stijlgevoel van de samenleving ontwikkelde zich, en onderging op een heel andere manier de invloeden uit de **zestiger jaren**.

Meer vrijheid-blijheid. Mensen gingen houden **van een stijl** die 'losjes' en 'relaxed' **moest** zijn. Terwijl we onszelf tijdens de **kerkdiensten** **sinds** 1978 buiten de aangenomen **orden van dienst** weinig tot geen ruimte **voor** vrijheden, variatie en verrassing permitteerden, **gebeur-**

den daarbuiten in de **samenleving** dingen met het stijlgevoel van veel mensen, die daar haaks op stonden. De **mensen** veranderden. Het gevoel voor wat goede stijl is veranderde. Afkeer voor vormelijkheid en onnodig **'moeilijk doen'** groeide.

Berkel

Een reactie kon niet uitblijven. De Particuliere **Synode** van Zuid-Holland 1993 stelde de vraag, hoe strikt je de de woorden van artikel 65 K.O. eigenlijk moet uitleggen. 'Wat betekent: je *houden aan* de aangenomen orden van dienst? De synode gaf **een** antwoord dat ruimte geeft: deze woorden mogen niet uitgelegd worden als een strikte regel die **functioneert** als een keurslijf voor de kerken. *Geen keurslijf* voor de kerkdienst. Met deze onkrampachtige en onbekrompen benadering van artikel 65 K.O. heeft de synode de **kerken m.i.** een dienst bewezen.

Wel was ik wat verbaasd over de onderbouwing. Er werd **door** de synode onder meer een **beroep** gedaan op artikel 84 K.O. Dit artikel legt **vast**, dat de kerken zich zullen toelagen op het naleven **van de** bepalingen in de **kerkorde**, zolang ze niet zijn veranderd.

Natuurlijk zit **in** deze afspraak een bepaalde ruimte om desnoods van de regel af te wijken. Maar je toelagen op is je **toelagen op!** We spraken af, om zoveel **mogelijk** ons best **te** doen de **regels van de kerkorde** na te **komen, tot dat we** die **samen** als kerken veranderd hebben. Ik vond het wel **wat** een **hoge-**hoed —, dat uit **dit artikel** gedistilleerd werd, dat we ons er **niet** ai te veel op hoeven **te** te leggen **de** afspraken **over** liturgie na te **komen**.

Gebruik maken van

Maar goed, het besluit zelf juich ik **toe**, de **orden van dienst dreigden** soms inderdaad een keurslijf te worden die weinig ruimte lieten

voor variatie.

Om in de toekomst een te stringente uitleg onmogelijk te maken heeft dezelfde synode aan de kerken voorgesteld het tweede deel van artikel 65 als volgt te wijzigen: 'De kerken zullen gebruik *maken* van de orden van dienst die door de generale synode zijn goedgekeurd.' Dat klinkt goed. Komt dit niet dicht in de buurt van wat in het verleden gebeurde: dat een synode een liturgie vrijgaf voor kerkelijk 'gebruik'?

Toch betwijfel ik, of we met dit voorstel zo gelukkig moeten zijn. Deputaten schrijven in Licht op liturgie dat op deze manier inzake de orden van dienst duidelijkheid wordt gegeven. En ze stellen: zo'n kerkordelijke regel moet eigenlijk geen toelichting nodig hebben. Maar hoe duidelijk is 'gebruik maken van'? Hier is veel toelichting nodig!

Als een synode een orde van dienst vrijgeeft voor kerkelijk gebruik is dat nog wel wat anders dan het aanvaarden van een kerkorde-artikel, dat bepaalt dat we 'gebruik' zullen maken van'.

Bovendien: 'gebruik maken van' kan op allerlei manieren. Je kunt zeer selectief of zeer intensief gebruik maken van een orde van dienst. Je kunt er een maximale maar ook een minimale invulling aan geven.

Liturgische ruimte voor plaatselijke kerken, graag. Maar horen in de kerkorde afspraken thuis, die op de keper beschouwd weinig afspreken? En die steunen op de welwillendheid van de gebruiker? Waarom niet terugkeren tot het beproefde vrijgeven of aanbevelen?

Dan is er duidelijkheid over de houding van de synode en kunnen de kerken en kerkenraden in eigen verantwoordelijkheid werken aan diensten waarin goede leer en goede sfeer samengaan. Eerbiedig en ontspannen. Moeten we dan niet bang zijn, dat door te veel liturgische vrijheid de samenhang in ons kerkverband verdwijnt? Maar wat is er op tegen, binnen een kerkver-

band dat we sterk de betekenis van de plaatselijke kerk accentueert, dat er in de vormgeving van de eredienst plaatselijk verschillen zijn? Waarom zou er geen verschil mogen zijn tussen een 'studentengemeente' en een 'vergrijzende gemeente'? Waarom zou een gemeente met een sterk missionaire inslag liturgisch dezelfde weg moeten gaan als een zuster gemeente, die meer intern gericht is?

Probleem

Ondertussen heb ik nog wel een probleem. Dat heeft te maken met de vraag: wat zingen we in de kerk? Eigenlijk is het een dubbel probleem. Het eerste probleem is: wat kan er gezongen worden en wat niet?

Met het oog op de zang in de eredienst hebben we apart kerkorde-artikel. In artikel 67 spreken we af: 'In de eredienst zullen psalmen gezongen worden in een berijming die door de generale synode is aanvaard en verder de gezangen die de synode heeft goedgekeurd'.

Artikel 65 gaat dus over de orden van dienst, artikel 67 over wat we zingen tijdens de dienst. Maar wat lees ik in Licht op liturgie (p.34)? Het voorstel om in de toekomst 'gebruik' te maken' van de orden van dienst houdt ook in, volgens deputaten, dat de kerkenraad in eigen verantwoordelijkheid een lied dat niet in de voorgeschreven bundels staat kan laten zingen. Bijvoorbeeld: een lied dat jonge leden van de gemeente zelf uitkiezen om na hun openbare geloofsbelijdenis met de gemeente te zingen.

Het vormelijke 'nablijven' om een lied te kunnen zingen, dat niet in één van de aangenomen bundels staat is daarmee dan ook niet meer nodig.

Toch vraag ik me af, of het helemaal zuiver is om via het oprekken van artikel 65 K.O. ook zonder meer een nieuwe, ruime interpretatie van artikel 67 K.O. te introduceren.

Mijn tweede probleem zit dieper.

Er komt een nieuwe Gezangenbundel aan. Wat een mooie uitdaging voor de kerken om daarmee al toetsend aan de slag te gaan. Het zal, gezien het aantal gezangen, een hele toer worden.

Hopelijk raakt de psalmbundel daarbij al doende niet in de verdrukking. Al dateren de psalmen uit de tijd van de 'schaduw', het licht dat uit de psalmen naar ons toekomt is onvervangbaar!

En laten we ons wat de Gezangenbundel betreft ook deze vraag stellen: is dit het nu? Zijn er veel liederen bij, die aansluiten bij de beleavingswereld van met name de jongeren? Want het blijft m.i. een probleem, dat met name jeugdige gemeenteleden zich vanwege de gezongen liederen meer thuisvoelen tijdens een sing-in dan tijdens de kerkdienst. Het oppervlakkige opwekkingslied, waarin het 'ik' zo sterk aan het woord komt en waarin Gods grote daden zo weinig bezongen worden heeft in de kerkdienst m.i. heel weinig te zoeken. Maar ik ben er nog niet van overtuigd, dat er geen liederen zijn in ditzelfde melodie-genre, die inhoudelijk wél in aanmerking komen voor gebruik tijdens de kerkdienst. Waarom voorlopig alleen onze aandacht op het Liedboek richten? Ik ben geen musicoloog. Maar ik maak me wel grote zorgen over het bestaan van het 'dubbele circuit' en over de uitstroom richting 'evangelische sfeer'. Daarom in dit artikel nadrukkelijk aandacht voor de sfeer in de kerk. Daarom ook de vraag: is er echt geen goede selectie te maken uit bijvoorbeeld de E&R-bundels? Laten we niet te hard roepen van 'nee'! Want: hoe lang is het ook al weer geleden, dat we niets van de gezangen uit het Liedboek moesten hebben?

Meditatief

N.a.v. 1 Kronieken 13:11-12

'David was diep getroffen, dat de **HERE** zulk een zware slag aan Uzza had toegebracht', zegt onze (oude) Nieuwe Vertaling.
'David maakte zich **er** kwaad over, dat de Heer Uzza zo'n slag had toegebracht', zegt Groot Nieuws.
'David ontstak', zei de Statenvertaling.
'David was ontdaan om wat de Here Uzza had aangedaan', zegt het Boek

Een vertaling kan je aan het denken zetten.

Taalkundig zal elke vertaling wel verantwoord zijn. Maar hoe je vertaalt hangt niet alleen af van wat je van **een** taal af weet, het heeft ook te maken met hoe je **zelf** over het onderwerp denkt waarover een tekst spreekt.

Ik kan me zo voorstellen dat de Nieuwe Vertaling die zware emotie van David niet aandurft. Kun je dat **w** maar zeggen, dat iemand (nog wel David) zich kwaad **maakt** over de **HERE**? Is dat niet ongepast? Heb je dan **niet** de neiging dit wat af te zwakken?

Hoe reageer ikzelf als **ik** met mensen praat die gewoon heel kwaad zijn op God? Ze kunnen het niet plaatsen dat ze zulke zware tegenslagen hebben gekregen. Of, wat ik zelf vaak ook nog moeilijker vind: je ziet dat **anderen** er zo zwaar van langs krijgen. Je voelt je machteloos. Hoe kan God...

Goedbedoeld

En Uzza bedoelde het w goed! Het zou een nieuwe start worden. Na een donkere tijd kwam de **HERE** weer in beeld Alle ingrediënten voor een perfect feest. Enthousiasme, inzet, **muziek**, dans, goede organisatie, een koning die er zin in heeft, 'n massale opkomst, De ark op een gloednieuwe **wagen**. En dan even een onbezonnen beweging, een reflex. Afgelopen!

Is dit eerlijk? God is heilig. Ja, **maar**...

David was erg boos. Bij durfde niet meer. 'Te dien dage werd David bevreesd voor God, en hij zei: hoe zou ik de ark van God tot mij brengen?' En hij deed het dus niet.

Boos en bang. Wat heb je uiteindelijk aan **God**? Waar ben je aan toe met Hem? **b** Hij wel eerlijk?

Eigen schuld?

De bijbel **brengt** zonder bezwaar mensen in beeld die met die vraag gevochten hebben. God is niet zo overzichtelijk dat alle bezwaren zonder meer worden weggenomen. Het is soms een gevecht om God weer midden in je leven te laten staan.

Maar is dat dan goed van David? **Hij** moest toch inzien dat het zijn eigen schuld was? Hij had toch uit de wet kunnen weten dat Levieten onmisbaar zijn? Uit het vervolg blijkt toch ook dat hij dit heeft ingezien? De geschiedenis in zijn geheel laat toch zien dat we zonder Christus Jezus en zijn priesterlijke

bemiddeling niet kunnen?

Allemaal waar. Maar wat ik naar aanleiding van die verschillende vertaling bedacht, was: het kost tijd om dat te ontdekken.

Het kost **soms** moeite om mezelf of anderen die tijd te geven.

GEEN GENADE VOOR DE PEDOFIEL?

B. Luiten

Wandelen met God

Het heeft er alle schijn van, dat we ten aanzien van de pedofiel net zo ver zijn als honderd jaar geleden ten aanzien van de homofiel. Het woord roept veelal negatieve reacties op, zonder enige nuancering. De pedofiel is iemand die ontucht pleegt, nietwaar? 't Is een zieke geest, die kinderen misbruikt. Op een andere manier komt hij vrijwel niet in beeld.

*Waarom bedenken zo weinig mensen, dat er ook pedofielen zijn die als christen willen leven?*¹

Er is veel commotie ontstaan rond de **pedofilie**. En terecht! Hoe kan iemand, nog wel een predikant, in **vredesnaam** begrip vragen voor seksuele **handelingen** van een volwassene met een kind? Geen goed woord hebben **we** daarvoor over. Dat is duidelijk.

Maar **intussen** wordt wel geregeld 'de pedofiel' genoemd, in een toonzetting die negatief en afwijzend **is**. Want hij **is** degene die dat **dóet**. Het eenzijdige **beeld** wordt bevestigd, dat zo'n figuur een gevaar is **voor** de maatschappij.

Daarom moet de vraag worden gesteld: mag je zo **spreken over** 'de' pedofiel, hem in het **algemeen veroordelen** en uit de normale samenleving verwijderen?

Laatst deed ik het zelf nog, in een minder **doordachte** opmerking, waar ik intussen wel spijt van heb. Ik schreef, in het kader van een ander **onderwerp**: 'een pedofiel is een misdadiger'.²

Een brief van een broeder

Toen kreeg ik een brief van een

broeder. Anoniem.

Meestal gooi ik dit soort brieven **weg**, voordat ik ze lees. Maar mijn oog viel op enkele woorden, en daardoor getroffen las ik de hele **tekst**.

Deze broeder kon alleen maar **anoniem** schrijven, begreep ik al **gauw**. Want ik **had** beweerd, dat **hij een** misdadiger was. En daarin herken- & hij het **oordeel van velen**.

Hij maakte zich bekend in **zijn strijd**. Geen kind had **hij aange-raakt**, en hij zou het **ook niet** willen, maar wel voelde hij zich **aangedre-**ven door pedofiele verlangens. Wat had ik **die man aangedaan**? En wat doen wij **samen** deze **mensen** aan? Want er zijn **er** vast wel **meer**. Later sprak ik **iemand**, die in **ver-**trouwen mij vertelde dat ook hij een pedofiele geaardheid had. Een **peilloze eenzaamheid** werd in een paar woorden **geschetst**. Nooit zou **hij dit hardop kunnen zeggen**. **Altijd** zou hij (naast God) **alleen** zijn in **zijn** aanvechtingen, in **zijn** gelovig standpunt om 'nee' te zeggen tegen **zijn** diepste gevoel. Terwijl intussen ieder luidkeels hem **ver-**

oordeelt, alleen om zijn geaardheid. Alsof een pedofiel altijd fout zou zijn.

Wat een onrecht!

Aanleg?

De vraag kan worden gesteld, in hoeverre je als pedofiel geboren **kunt zijn**. Dat is toch niet **mogelijk**? Dat moet **toch** wel het gevolg zijn van een **bepaalde ontwikkeling**? En **wat je** hebt **aangeleerd**, kun je in principe **toch** ook **weer** afleren? Ongetwijfeld **schuilt** in deze opmerkingen **wel een kern van waar-**heid. Maar **intussen** hebben we wel geleerd, hiermee voorzichtig **om te** gaan.

Of iets **aangeboren** is of geleidelijk aan **werd ontwikkeld**, kan vaak niet zo stellig worden onderscheiden. Het **is meestal** zowel het één als het ander. Maar bovendien: zo'n onderscheiding, al zou ze **mogelijk zijn**, **is niet zo** **geweldig** belangrijk. Het **gaat om** het **resultaat**, het **gevoelen** dat eigen is, **hoe dan ook**; Dat **zit** diep, en is onontkenbaar.

Genade

De pedofiel **komt** voor in de bijbel, in 1 Cor.6:10. Daar wordt hij **om-**geduid als 'knapenschender'. Of liever, als **iemand** die een knapenschender was. Want de **christenen** hebben zich laten afwassen, ze zijn **geheiligd**, zo staat er, en ze zijn **ge-rechtvaardigd** door de naam van Jezus Christus en door de Geest van onze God.

Door oppervlakkige uitleg van deze woorden werd nogal eens de **con-**clusie getrokken, & je door de **doop** wordt bevrijd van je zondige aanleg. De pedofiel zou dan **geen** pedofiele gevoelens **meer** hebben.

Hij **was** zou, maar **is** het niet meer, w staat het er toch?

Maar er staat **meer**. Het gaat over de zondige **aanleg** van ons **allemaal**. 't Gaat ook over dieven en gierigaards, hoereerders **en** lasteraars. Zijn we de neigingen tot die **zonden** **allemaal** kwijt, zijn we al bevrijd van onze bedorven aard, waardoor we geneigd zijn tot alle kwaad?

De vraag stellen is haar **beantwoorden**. Wij zijn overtreders van alle geboden.

En tegelijk zijn we geen **zondaar**, maar christen. Omdat Christus zijn heerschappij over **ons** heeft gebracht. Omdat Hij ons regeert door zijn **Geest**. Daardoor krijgen wij over zonden **berouw**, ontstaat daartegen een strijd, terwijl we in geloof mogen delen in de reeds behaalde overwinning op de satan.

Dat is het effect van het ingaan in het Koninkrijk, door de barmhartige **bediening** van de sleutels: nu **ben** je niet meer wat je **was**, al merk je je zondige aanleg nog elke dag. Je **hebt** je **laten** afwassen. **Dat** wil zeggen: **met** al je ellende ben je **toch** in Christus heilig!³

Zo grijpt de genade van God in ons leven in. Genade, die ons inlijft bij Jezus Christus. Ook al ben je pedofiel, je mag leven in het licht.

Barmhartigheid en recht

Wanneer we dit weten, gaan we **voortaan** beter **letten** op onze **woorden**.

Deze **broeders** (en zusters?) zullen zich wel nooit publiek bekend maken. En dat is **wellicht** maar **beter** ook, voor iedereen.

Als we maar **niet** denken, dat ze er daarom niet zijn! Integendeel: de Schrift leert ons in de aangehaalde tekst, dat er onder de gedoopten **ook** zijn met **een** pedofiele **aanleg**. Dan kiezen we onze woorden zorgvuldig, om hen niet te kwetsen. En we **houden** rekening met hun bestaan, niet elke pedo is een ontuchtige, die zich aan kinderen vergrijpt, er zijn ook gelovige pedofielen die om Christus' **wil** heilig le-

ven. Zij verdienen ons respect, onze barmhartigheid en **onze** verbondenheid. Dat is waardevol om te **zeggen** en te **schrijven**, al weet ik niet wie zich hierin allemaal herkent. Die adressering is dan **ook** anoniem, als de boodschap maar overkomt.

En verder is het een **zaak** van recht, christelijk recht. Hebben **wij** niet allen **dezelfde** doop ontvangen? De **één** is **niet méér** afgewassen dan de ander. Laat er in de kerk een thuis zijn voor **elke** christen, welke strijd hij ook te voeren heeft.

¹ Gelukkig kwam dit onderscheid wel meteen naar voren in het *Nederlands Dagblad* d.d. 17 januari 1998. Van het daarin aangekondigde interview met een christen-pedofiel in de editie van 24 januari heb ik geen kennis kunnen nemen voordat ik deze bijdrage schreef.

² *De Reformatie* d.d. 3 mei 1997, blz. 628.

³ Zie de vragen bij de bediening van de doop.

Rectificatie

In het artikel 'Gastendienst!?' door H. Drost en P.W. van de Kamp (*De Reformatie* nr. 15, d.d. 17 januari 1998) zijn in de middelste kolom, bovenaan pagina 312, enige woorden weggevalen. Onderstaand drukken wij de juiste tekst af:

– De predikant die in de gastendienst voorgaat kan het moeilijk krijgen. Hij moet (**soms** tegen zijn gewoonte) **ruim** van te voren weten over **welke tekst hij preekt. Hij moet zijn** psalmen en gezangen eerder kiezen dan hij misschien gewend is. Hij moet ... (normaal doen, het niet te moeilijk maken, geen **kerktaal** spreken, onderdelen van de kerkdienst toelichten, niet te **lang** preken, na de dienst beschikbaar zijn **voor** een **gesprek** met gasten **enz.**).

Wij bieden u hiervoor onze excuses aan.

Drukkerij
Oosterbaan & Le Cointre b.v.

N
nieuw uitgekomen

M. Stol, *Langs 's He(e)ren wegen, notities van een voorbijganger*, Kok, 1997, f 27,50.

Vraag de gemiddelde Nederlander naar de orthodox-protestantenin het land en hij zal zeggen dat dit de gereformeerden zijn. De uitstapjes in dit veelzijdige wereldje beschrijft de auteur, die bijna geniet van de veelkleurigheid.

W.C. Vergeer, *Konkordansie van de belydenisskrifte met 'n tekstregister*, Potchefstroom, 1997, f 10,-.

Bert Wiersema, *De offersteen*, Logboek Lammers 2, Barneveld, 1997, f 22,75.

De spannende belevenissen van Professor Lammers en zijn familie, op zoek naar een geheim dagboek.

CADEAU-TIP

Een ontroerende roman
van Ali C. Drost-Brouwer

Saskia van Almhre

Wanneer vindt Saskia haar geluk?

96 pagina's Ing., f 17,50

Verkrijgbaar bij de boekhandel.

Oosterbaan & Le Cointre B.V.

Postbus 25 - 4460 AA Goes. Tel. 0113-215591

COLUMBANUS: EEN IERSE ZENDELING IN FRANKRIJK

N.A. Bakker

Willibrord en Bonifatius, afkomstig uit Ierland en Engeland, hebben altijd in de belangstelling gestaan. Beiden hebben grote betekenis gehad voor de verbreiding van het evangelie en diepgaande invloed gehad op de Europese christelijke cultuur. In tegenstelling tot de aandacht voor deze zendelingen is in ons taalgebied over de Ierse zending Columbanus weinig bekend. Voor zover er in de kerkgeschiedenis aan zijn werk aandacht wordt besteed, is de informatie minimaal, onvolledig of fout.¹

Willibrord leefde evenals andere zendelingen uit Ierland naar het ideaal van de *peregrinatio pro Christo* (ballingschap voor Christus). Columbanus, die in 590 zijn vaderland voorgoed verliet en in 615 in Italië stierf, is de vroegst bekende vertegenwoordiger van dit ideaal van ascetische pelgrimage. Hij staat aan het begin van de 'Irish Mission', omschreven als 'een van de belangrijkste culturele verschijnselen in de vroege middeleeuwen'.

Ais gevolg van de Ierse peregrinatio komen we in de vroeg-middeleeuwse geschiedenis verspreid over heel Europa de namen tegen van Ierse monniken, kluizenaars en zendelingen, die hun land en volk verlieten om in een vreemd land als 'balling voor Christus' te gaan wonen. De tekst uit Genesis 12:1 'Ga uit uw land en uit uw maatschappijen uit uws vaders huis naar het land dat Ik u wijzen zal' is voor deze Ieren van enorme betekenis geweest en vormde naast 'de liefde tot God' en de gedachte aan de 'ballingschap

voor Christus' een van de belangrijkste peregrinatie-motieven. Sommige Ieren bereikten eilanden ver in het noorden, de Orkney eilanden, de Faeröer en het veraf gelegen IJsland. Columbanus trok naar Europa. Met twaalf metgezellen maakte hij de overtocht naar het vasteland, stichtte een drietal kloosters in Gallië, predikte het evangelie en trok via Zwitserland naar Italië, waar hij het later beroemd geworden klooster Bobbio stichtte, gelegen in Noord-Italië aan de rivier de Trébbia.

Waardering en verzet

Columbanus had in Ierland als leeraar een goede positie en werd om zijn werk bijzonder gewaardeerd. Hij was al niet jong meer toen hij zijn verlangen kenbaar maakte om naar het vasteland te gaan als 'pelgrim voor Christus.' In Gallië werd hij aanvankelijk goed ontvangen en zijn werk ondervond waardering bij de regerende vorsten en het volk. Na verloop van tijd kwam hij ech-

ter in conflict met de gevestigde kerk en werd door de Merovingische vorst Theudebert het land uitgezet. Hoe is het te verklaren dat zijn werk spanningen opriep en tot conflicten leidde? Waarom was zijn missie succesvol bij de Ieren en ondervond hij verzet van de kant van de kerk? Kunnen de bronnen duidelijkheid geven over de achtergrond van de conflicten met de geestelijkheid in Gallië?

De speurtocht naar het antwoord op de vraag naar de ontvangst van Columbanus in Gallië, kan hier niet uitgebreid aan & orde komen. Het gaat in twee artikelen over enkele aspecten van de geschiedenis van de kerk in de vroege middeleeuwen.

De Ierse Context

Om het optreden van Columbanus op het vasteland te begrijpen, is aandacht voor de Ierse achtergrond noodzakelijk. De Ieren hadden een heel eigen stijl van werken en heel eigen opvattingen over de wijze waarop vanuit het christelijk geloof kon worden geleefd. Ze waren ook niet van plan zich aan te passen aan de situatie die ze waar dan ook aantroffen. Dat geldt zeker voor Columbanus. In de zesde eeuw kwamen in Ierland structuren tot ontwikkeling die afweken van het systeem op het vasteland. Overal in Ierland ontstonden kloostergemeenschappen die uitgroeiden tot centra van wetenschap en cultuur. Het onderwijs in deze centra stond op hoog niveau en de scholen trokken studenten elders uit Europa. De historicus Beda (673-735), bepaald geen voorstander van de Keltische richting in de vroeg-middeleeuwse kerk, geeft desondanks een prachtig getuigenis van het leven in Ierland

halverwege de zevende eeuw: 'In die dagen waren er veel Engelse edelen en ook minder belangrijke mensen in Ierland die hun eigen land verlieten tijdens het episcopaat van Finan en Colman, hetzij om religie te gaan studeren hetzij om een leven van strengere discipline te leiden. Sommigen wijden zich al spoedig aan het kloosterleven, anderen gaven er de voorkeur aan te reizen en studeerden daarbij afwisselend onder verschillende leraren. Bij de Ieren waren ze allemaal van harte **welkom**. Ze werden dagelijks **voorzien** van eten en ontvingen boeken en **onderwijs**.'³

Op de vraag hoe het komt dat zich vanaf de zesde eeuw in Ierland een kerk **ontwikkelt** die in een aantal opzichten afwijkt van de kerk op het vasteland, moet het antwoord worden gezocht in de aard van de Iers-Keltische samenleving. Ierland is nooit door de Romeinen **veroverd** en kende **daarom** geen stedelijke centra van waaruit het bestuur kon worden geregeld. De Iers-Keltische bevolking leefde in *stamverband*. De stammen, de *tuatha* vormden de kernen van de samenleving. Iedere *tuath* vormde een **zelfstandige** eenheid. De **kloostercentra** voegen zich met hun pastorale en **onderwijs**-functies naar het verband van de *tuatha*, of bij meerdere stammen, de *tuatha*. Op basis hiervan ontstond een kerkelijke structuur waarin niet zoals op het vasteland de bisschoppen en aartsbisschoppen de dienst uitmaakten maar waar de abt van het klooster het hoogste gezag **vormde**. In een land dat nog maar weinig geciviliseerd was, waar nog veel heidenden woonden, slavernij **gebruikelijk was** en oorlogen werden gevoerd, werden de **klooster**-vestigingen toevluchtsoorden voor de Ieren die tot het christelijk geloof waren overgegaan.

Op de **kloosterscholen** vormde de bijbel het middelpunt van alle onderwijs. In de werken die van Columbanus en zijn tijdgenoten zijn overgeleverd, wemelt het dan ook van citaten uit de bijbel. Daarnaast

werden de werken van de kerkvaders bestudeerd. Ook de klassieke Latijnse literatuur vormde een deel van het **onderwijsprogramma**. De kloosters werden opleidingsinstituten voor de zending, in de scriptoria werden handschriften gekopieerd, vreemdelingen logeerden in het gastenverblijf. Overzien we het geheel aan christelijk leven in Ierland, dan valt de differentiatie op in de wijze waarop in de oud-Ierse kerk het geloof vorm kon krijgen en kon worden beleefd. Het in de eenzaamheid gelegen verblijf bestond naast het bedrijvige centrum. De leraar kon men aantreffen in zijn hut waar hij door leergierige studenten werd opgezocht en men kon hem aantreffen op de kloosterschool waar hij, zoals Columbanus dat in Bangor deed, zijn kennis doorgaf aan groepen studenten.

De Keltische kerk was anders

Veel **verzet** heeft de Ierse Missie **opgeroepen** door de datum waarop het paasfeest, het feest der feesten, werd gevierd. De strijd over de datum voor de viering van het paasfeest kent een lange geschiedenis. De Ieren bleven zich **hardnekkig** en langdurig verzetten tegen een nieuwe berekening die vanuit Rome werd gepropageerd. **Voor** de Ieren was het een gruwel dat de 'romanisten' Pasen konden vieren wanneer **ni** meer dan de helft van de maan verduisterd was. Het was hun **onmogelijk** het feest van het licht te vieren terwijl het duister het licht ging overheersen.

Andere verschillen met de kerk op het vasteland waren de manier waarop **de doop werd bediend**, de vorm van **tonsuur** en de wijze waarop de **bisshop** werd **gewijd**. Belangrijke Ierse kenmerken zijn verder dat de kerk **niet hiërarchisch** was **georganiseerd**. De kerk was – wat we nu zouden **noemen** – democratischer: Ook het 'mindere volk' (zie citaat hierboven van Beda), was bij hen van harte welkom. Belangrijk was ook dat de schuldbelijdenis niet in het openbaar gebeurde

maar een zaak was van de 'junior' tegenover de 'senior'. Waar we vooral met verbazing naar kijken is het reizen en trekken van de Ieren, het al genoemde verlangen om 'op avontuur voor Christus' te gaan.

Kelten en romanisten

Overzien we het totaal van het Keltisch christendom, de bagage waarmee Columbanus naar Europa kwam, dan kan worden vastgesteld dat de Ieren op het punt van de leer niet afweken van de kerk in het algemeen. De Keltische kerk was niet **sectarisch**. Welk geschut over en weer ook in **stelling** werd gebracht, hoe zwaar de verschillen ook hebben gewogen, het ging uiteindelijk niet om de leer. **Toch was** het onderscheid voor beide partijen, tussen de Kelten en de 'romanisten' w belangrijk dat het bitterheid, verwijten en een verwijdering veroorzaakte die soms w ver ging dat men weigerde elkaar te ontvangen.

Columbanus komt in Gallië. Zijn verschijning daar was om verschillende redenen bijzonder. Er bestond al een kerk, er waren kloosters, de bekering van de Franken onder Clovis had al lang daarvoor plaats gevonden. Wat moest deze vreemdeling uit Ierland? Waarom zocht hij geen aansluiting bij de bestaande kerkelijke situatie? Hebben we hier dan toch met een vertegenwoordiger van een onafhankelijke separatistische kerk te maken, met iemand die **bovendien** nog weigert de paus als **hoogste gezag** te erkennen?

¹ Praamsma besteedt in *De kerk van alle tijden* (Franeker 1980) slechts anderhalve pagina aan hem R.R. Post in *Kerkgeschiedenis van Nederland in de Middeleeuwen* (Utrecht 1957) beperkt de informatie tot minder dan een halve pagina. Wat *Geschiedenis der kerk*, deel I, (Kampen z.j.) p. 282 over de Ierse missie meldt, bevat grove onjuistheden die niet zonder gevolg zijn gebleven: De fouten herhalen zich in diverse uitgaven van kerkgeschiedenisboekjes die hun informatie kennelijk uit dit veelgebruikte voormalige standaardwerk hebben gehaald.

² L. Bieler, Ireland, Harbinger of the Middle Ages, Londen 1963, p.42

³ Uit: *A History of the English Church and People*, Penguin Classics, p.195

EVANGELISATIE EN KERKDIENT

H. Drost/P.W. van de Kamp

E evangelisatie en zending

In steeds meer **Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)** worden 'gastendiensten' georganiseerd: (zondagse) **kerkdiensten** waarin rekening gehouden wordt met de aanwezigheid van gasten. De vraag dringt zich op: zijn die 'gastendiensten' wel zo zinvol? Moeten we er wel **mee** doorgaan? Wij proberen een antwoord te geven.

Missionaire gemeente

Gastendiensten staan niet op zichzelf. Ze zouden een onderdeel moeten zijn van een groter geheel. Een onderdeel **van allerlei** activiteiten **van** de missionaire gemeente. De term 'missionaire gemeente' is **aanduiding** van een manier van leven. Het gaat daarbij om de leefstijl van de gemeente die **betrokken** is op haar omgeving en die in al haar bezig-zijn rekening wil houden met buitenstaanders. Daarover kort de volgende **opmerkingen**:

– Er is al vaker opgemerkt dat in de brieven van het Nieuwe Testament veel **meer nadruk** ligt op de noodzaak **van** een consequent christelijke leefstijl met het **oog** op buitenstaanders dan dat er sprake is **van** een directe aansporing tot missionaire activiteit. Wel is duidelijk dat de **gemeente** van Christus in het Nieuwe Testament steeds beschreven wordt als **een** gemeente die betrokken is op haar omgeving (**b.v.** Kol 4:5-6; 1 Tess 4:10-12; 1 Pt 2:12).

– Bovendien blijkt dat de omgeving reageerde op het nieuwe fenomeen van de christelijke gemeente (1 Pt 3:15). **Christenen** werden uitgedaagd om de **achtergrond** van hun

gedrag duidelijk te maken. Daarin kon wel eens een belangrijk verschil zitten tussen toen en nu. We krijgen de indruk uit het Nieuwe Testament dat de buitenwereld (toch **nieuwsgierig**?) reageerde op het nieuwe verschijnsel van het christelijk geloof en de **christelijke** gemeente. Terwijl wij vandaag in West-Europa in een **samenleving** **leven** die niet meer reageert op geloof en kerk. Men is erop uitgekeken.

– Bovengenoemd verschil maakt wel **duidelijk** waarom de apostelen in hun brieven grote **nadruk** legden op de noodzaak om in het dagelijks leven vanuit de band met Christus bezig te zijn. Blijkbaar was dat nodig **en** moesten de gelovigen daarin hun weg vinden. Wanneer het evangelie niet je hele leven sternpelt, is dat een belemmering voor het uitdragen van het evangelie.

– **Als** gemeente moet je betrokken zijn op je leefomgeving. Dat betekent in **onze situatie** dat bezinning nodig is op goede manieren om (eerst al) de aandacht van de omgeving te vragen voor het belang van het evangelie. Maar daarbij moeten we niet uit het oog verliezen dat een 'gewoon' goed christelijk leven, waar een overtuiging achter zit, minstens zoveel zegt als verkondiging door **woorden**.

– Verder is een **belangrijke** kanttekening dat de term 'missionaire gemeente' niet betekent dat alle gemeentelieden de straat op moeten om evangelisatie-gesprekken aan te knopen. Niet **iedereen** kan dat. Wel moet ieder **gemeentelid** zijn gaven inzetten met het **oog** op de **missionaire taak** van de gemeente. De één

kan gesprekken voeren, de ander kan een **aansprekende** folder maken. Zo ben je samen (missionaire) gemeente.

Draagvlak

Deze bereidheid om missionair te leven vormt **het draagvlak voor een gastendienst**. Een gastendienst moet gedragen worden door de gemeente (en door de kerkenraad) vanuit de overtuiging dat de **kerk een** boodschap heeft die voor ieder-**een** belangrijk is.

Maar dan geldt anderzijds ook: waarom zou je **een gastendienst organiseren** als er maar weinig **gemeentelieden** zijn die contacten **hebben** buiten hun eigen kerkelijke kring? Enige **zelfkritiek** is nodig. Hebben wij (**echte**) contacten met mensen **van buiten**? **Als dat niet het** geval is, dan staat een **gastendienst** buiten de realiteit van een **gemeente**. Juist door contacten met **buitenstaanders** zal er in de gemeente een steeds breder draagvlak ontstaan om in kerkdiensten rekening te houden met de aanwezigheid van gasten.

Doelstelling

Eén van de spanningsvelden bij de bezinning op **gastendiensten** betreft de verhouding tussen prediking tot de gemeente en het aanspreken van gasten. Werken en versterken van het geloof zijn aspecten van de prediking die **invloed hebben op de** inhoud van de preek. Prediking tot de gemeente is niet altijd te combineren met het aanspreken van gasten. Juist in dat spanningsveld zoeken wij de **ruimte** voor een gasten-

Wie nadenkt over de plaats van de kerk in deze wereld, staat steeds meer voor de vraag naar de plaats van de evangelisatie in het leven van de gemeente. Uiteraard kan de eredienst daarbij niet buiten beschouwing blijven. Als er een plaats is, waar de gemeente gastvrij kan zijn namens haar Heer, dan is dat de kerkdienst. Dat kan leiden tot een algemene bezinning op het karakter van alle erediensten. Het kan ook voeren tot de keus voor speciale gasten- of welkomstdiensten. In de vormgeving van zoh eredienst zal er plaats moeten zijn voor vormen die specifiek bij dit doel passen.

C.J.de Ruijter, m: *Eredienst* (december 1996).

dienst. Je kunt er als gemeente (die betrokken wil zijn op haar omgeving) voor kiezen om van tijd tot tijd de (zondagse) kerkdiensten af te stemmen op buitenstaanders. Voor hen begin je dan samen weer bij nul (om het zo maar eens te zeggen). Je richt je op hen die het evangelie niet of nauwelijks kennen en die uitleg nodig hebben over de gang van zaken in een gereformeerde kerkdienst.

Wij sluiten ons aan bij een pleidooi van prof. C.J.de Ruijter² om meer aandacht te besteden aan de doelstelling van de kerkdienst. Niet elke kerkdienst hoeft dezelfde doelstelling te hebben. Je kunt b.v. spreken over gebedsdiensten en leerdiensten die een eigen doelstelling hebben. Op die manier kun je ook spreken over gastendiensten die als doelstelling hebben: je speciaal richten op buitenstaanders. Kerkdiensten dus met een missionaire doelstelling.³

Het hanteren van een doelstelling kan een goede discussie bevorderen. De bezinning op het gebruik

maken van kerkdiensten in het kader van evangelisatiewerk wordt vaak geblokkeerd door opmerkingen als: "buitenstaanders zijn altijd welkom in onze kerkdiensten" en "de deuren van de kerk staan open". Zulke opmerkingen worden dan gevolgd door een welles-nietes-gesprek. Maar als je werkt met een gerichte doelstelling, kun je in zo'n discussie zeggen dat iedereen inderdaad altijd welkom is, maar dat de gemeente dat welkom wil accentueren door een gastendienst. Ook de discussies over wat wel of niet (in liturgisch opzicht) geoorloofd is in een gastendienst zijn bekend. Moet het toch even anders of juist niet? Daarbij wordt soms meer op de gemeente gelet dan er rekening wordt gehouden met buitenstaanders. De speciale doelstelling kan het nadenken over de vormgeving en invulling van een gastendienst een belangrijke wending geven: wat & dienstbaar aan het bereken van buitenstaanders in de kerkdienst die we speciaal voor hen organiseren?

Betekent dit nu dat we in 'gewone' kerkdiensten de buitenstaanders verder wel kunnen vergeten? We houden toch gastendiensten voor hen?

Dat zou een wat haastige conclusie zijn. De bereidheid om als gemeente missionair te leven moet ons ook de bereidheid geven om in alle kerkdiensten te streven naar een open en gastvrije sfeer. Als gemeente inzet tonen om zo veel mogelijk 'drempeltjes' voor buitenstaanders (het gaat vaak om kleine dingen!) te verwijderen.⁴

Gastendienst

Wij denken dat een gastendienst een middel kan zijn om buitenstaanders in (nader) contact te brengen met het evangelie. Als een gastendienst maar geen 'eiland' is zonder verbindingen met het leven van de gemeente. En als een gastendienst maar wel gedragen wordt

door de totale leefstijl van een gemeente die betrokken wil zijn op haar omgeving.

Behalve de 'zes zorgen als vuistregels' die vooral organisatorische aspecten betreffen (zie kader), willen wij de volgende aandachtspunten voor een gastendienst noemen (die trouwens ook in het algemeen kerkdiensten kunnen kleuren):

– We moeten als gemeente weten wat de bedoeling is van een gastendienst. Voor gemeenteleden moet duidelijk zijn wie ze kunnen uitnodigen en hoe dat het beste kan gebeuren.

– We moeten streven naar verstaanbaarheid en begrijpelijkheid. In alles wat in een gastendienst gezegd wordt moet duidelijk worden dat wij een eigentijdse gemeente willen zijn die oog heeft voor de leefwereld van buitenstaanders. Daarbij moeten we

Zes 'zorgen' als vuistregels voor een gastendienst:

1. Zorg voor een goede voorbereiding (datum, predikant, uitnodigingen, publiciteit, koffieontmoeting na afloop).
2. Zorg ervoor dat gasten zich welkom voelen in de kerk.
3. Zorg voor een orde-vandienst ('programma') die ook door buitenstaanders begrepen kan worden.
4. Zorg ervoor dat gemeenteleden ingeschakeld worden om gasten welkom te heten en wegwijis te maken en om na de kerkdienst met hen na te praten.
5. Zorg ervoor dat gasten nadere informatie kunnen krijgen en dat naam, adres en telefoonnummer van een contactpersoon op de orde-van-dienst vermeld worden (geen commissie vermelden).
6. Zorg voor een goede evaluatie (sterke en zwakke punten eerlijk noemen).

attent **zijn** op het taalgebruik van **bijbelvertaling** en liederen.

– We **zullen ook** moeten werken aan **een** open en gastvrije **houding** van de gemeente. De manier waarop we in de **kerk** zitten en meedoen is **belangrijk** juist met het **oog** op buitenstaanders. Laten we daar **aandacht aan** besteden. Door je manier van zitten, zingen, luisteren maak je een bepaalde indruk, die veelzeggend kan zijn. Laten we dat niet afdoen met de opmerking dat het **maar** de buitenkant is. Je **kunt** met **evenveel** recht zeggen dat de buitenkant laat zien hoe het er van **binnen** uitziet.

Laten we ook (zo veel mogelijk) onbekenden **in de kerk aanspreken**. Misschien **moeten** we daarbij enige schroom overwinnen, maar het **loont** de moeite.

Vaak is het zo dat een gast met **een** gemeentelid **meekomt**. Toch kan het **ook** dan goed **zijn** iemand aan te spreken. **Dat** kan het gevoel van wekom-zijn vergroten. **Als** een gast **vaker samen** met een gemeentelid **in de kerk** komt, kun je **ook** eens **met** dat gemeentelid bellen en informeren **hoe het contact verloopt**. Je **kunt** ze (gemeentelid en gast) eventueel **uitnodigen voor** een kop koffie.

– We zullen nog **meer** met elkaar moeten nadenken over een goede opvang van nieuwkomers. Wat heb je hun (aan) te bieden? Wat doen we als **iemand belangstelling** toont **voor** het evangelie?

Menselijke aspecten

We moeten ons **realiseren** dat God **mensen met zijn evangelie in aanraking brengt via andere mensen** (via zijn gemeente). Daarom zijn de menselijke aspecten in **allerlei opmerkingen die wij hebben gemaakt** toch **belangrijk**. Uiteindelijk gaat het **om** iemands (ver-)houding tegenover **God**, maar die begint meestal **met een contact tussen** mensen. **Daarom kunnen** we elkaar stimuleren om daar aandacht aan te besteden. **Met Gods hulp**.

P.S. Dit artikel is het derde en laatste in een serie van drie over 'gastendiensten'. Een eerdere versie van deze artikelen is besproken door de Werkgroep **Kerkgroei** van de Vereniging Landelijk Verband voor Evangelisatie-arbeid. Als schrijvers zijn wij (HD/PWvdK) verantwoordelijk voor de inhoud van deze artikelen.

¹ Zie b.v. J.W. Roosenbrand, De verbreiding van de boodschap, in: *Opdracht*, no. 93 (mei 1993), 8-13.

² Prof. De Ruijter hield dat pleidooi op het Liturgiecongres dat op 1 februari 1997 werd

gehouden in Bunschoten. Zijn bijdrage werd eerder al gepubliceerd in *Eredienst*, 23 (1996), (no. 6) 199-204. Zie ook het verslag in het *Nederlands Dagblad* van 3 februari 1997.

³ in een artikel van Els Bril, Praktische wenken voor & 'gastendienst', in: *Opdracht*, no. 100 (februari 1995), 11-12 komen we de term 'doelstelling' ook al tegen die als volgt onder woorden wordt gebracht: „Mensen in contact brengen met het evangelie, door middel van het bijwonen van een kerkdienst. De kerkdienst moet de genodigden laten zien, op welke wijze wij ons geloof uiten en beleven tijdens de dienst. Daarbij wordt het de gasten niet onnodig moeilijk gemaakt voor ons gangbare uitdrukkingen.”

⁴ Zie ook J. Hagg, Wat heet welkom?, in: *Vertel het aan de mensen. Evangeliseren als levensstijl* (O.W. Bouwsma e.a.), Barneveld 1993, 43-50.

dat g...

Dit gebied Ik u,

elkander liefhebt

Johannes 15:17

Liefde is de vervulling van de wet.
En u hoeft er niet eens ver voor op stap.
Dat doen wij wel..

TEAR fund

evangelische partners in hulp & ontwikkeling

Postbus 104 • 3970 AC Driebergen • Bel: 0343 514844

Giften: Postbank 41 400

PREKEN IS COMMUNICEREN

C. van Dusseldorp

Praktische theologie
in Kampen

Preekleer en communicatiewetenschap staan soms op gespannen voet met elkaar. Angst voor een te menselijke benadering van de prediking speelt daarin een grote rol. Immers wordt het wonder van de prediking niet verklaarbaar en maakbaar, als we ons uitleveren aan de communicatiewetenschappen? In het vorige artikel is gesteld dat wie de preek als vorm van 'goddelijke communicatie' serieus neemt, ook menselijke personen en mechanismen het volle pond moet geven. Uiteraard mag dat niet naïef, maar moet dat kritisch en biddend gebeuren. In dit artikel wil ik op een aantal fundamentele punten de winst vanuit de communicatiewetenschap laten zien, met het oog op de prediking en de preekleer.

Communicatiepatronen

Het is niet te ontkennen, dat de vorm en inhoud van preken altijd sterk de sporen dragen van de tijd waarin die preek gemaakt en gehouden is. Wie een blik werpt op preken van Augustinus, Luther of Kuyper (om niet meer te noemen) zal dat niet ontkennen. Het zijn drie predikers, die in hun tijd beroemd waren, en die ook alle drie nadrukkelijk bezig zijn geweest om te preken h e n & toenmalige cultuur. Om als prediker de hoorders zo goed mogelijk te bereiken, moet de cultuur serieus genomen worden (en waar nodig kritisch). Op verschillende manieren wordt ons op dit moment duidelijk gemaakt, dat wij ons bevinden in een culturele overgangstijd.¹ De maat-

schappij in zijn geheel is bezig een andere cultuur te krijgen. Daarbij lopen sommige elementen door, maar ontstaat er op andere onderdelen een breukvlak. Dat is de reden waarom zoveel mensen onze tijd als bijzonder verwarrend en bedreigend ervaren.

De culturele verschuivingen hebben direct invloed op de manier waarop de mensen met elkaar communiceren. Het meest verhelderende model daarvoor vind ik bij R.A. Jensen.² Hij onderscheidt tussen het tijdperk waarin de mondelinge communicatie de hoofdrol speelde, het tijdperk waarin de schriftelijke communicatie het belangrijkste was en het tijdperk waarin alles draait om elektronische communicatie. Uiteraard komen in onze tijd al deze drie vormen van communice-

ren voor, het patroon is verschoven. Dat is in de praktijk goed te zien in bv. onderwijs of reclame. Deze analyse werpt ook licht op de klacht dat 'men tegenwoordig zo weinig meer leest'. Oppervlakkigheid kan daarvan zeker een oorzaak zijn, maar de verschuiving in het communicatiepatroon is minstens zo'n belangrijke factor. Wie daarvoor oog krijgt, zal onze tijd en cultuur niet alleen als bedreiging, ook als een uitdaging zien.

Preekcommunicatie

Toegepast op de prediking zijn deze verschuivende communicatiepatronen heel duidelijk te illustreren. Was vroeger de prediker vooral doorverteller van de heilsgeschiedenis, met veel herhalingen en toepasselijke opmerkingen (preken in het tijdperk van de 'mondelinge communicatie'), in latere tijden zien we de preek vooral als leerrede, soms compleet met literatuurverwijzingen (preken in het tijdperk van de 'schriftelijke communicatie'). De hamvraag is nu: welke kenmerken heeft de preekcommunicatie in het elektronische tijdperk? Het is belangrijk dat we de zoektocht naar mogelijke antwoorden open en ruim opzetten. Want als er inderdaad een relatie ligt tussen cultuur en preekvormgeving, dan hoeven we niet krampachtig of angstig te zijn, maar kunnen we kritisch en biddend alle aangedragen mogelijkheden rustig beproeven. Daarbij kan gewerkt worden vanuit de overtuiging, dat het mogelijk is in alle tijden en culturen het evangelie begrijpelijk te verwoorden. Immers: "alle vlees is als gras", maar het woord des Heren

blijft in der eeuwigheid (1 Pet. 1: 24)". Dat de bediening van dat woord aangepast moet worden aan de omstandigheden, geldt niet alleen voor missionaire situaties, maar ook voor alle **verkondigings-situaties**. Laten we daarom **kritische** en biddend op zoek gaan naar mogelijkheden voor preekcommunicatie in onze tijd.

Beeldende woorden

Een erg belangrijke waarneming is, dat 'elektronische communicatie' veel **gebruik** maakt van **beelden** en symbolen. Een enkel pictogram roept een hele wereld op. Dat zou voor de **prediking** kunnen betekenen, dat beeldend **taalgebruik** een belangrijker plaats **moet** krijgen in de **preekcommunicatie**. Beeldende woorden nodigen uit tot een wereld, die de **hoorders** van onze tijd gemakkelijk aanvoelen zodat ze die wereld instappen. Dat sluit aan op de 'beeldcultuur' waarin we leven. Niet iedereen ervaart dat even sterk, maar **als** ontwikkeling in onze tijd is het niet te **ontkennen**. **Nadere doordenking** van deze communicatieve **aanbeveling** voor predikers levert **ook** theologische **gegevens** op. Beeldrijke **taal** wordt immers **ook** in de bijbel veel gebruikt. De zakelijke taal schiet tekort om **over** de majesteit van God te spreken. Hij overstijgt immers **onze** geschapen **werkelijkheid**. **Hij** doorbreekt de kaders van ons verstand en gevoel. Tegelijk is Hij ook in de werkelijkheid **aanwezig** en actief. Daarom zijn **zakelijke en poëtische taal allebei belangrijk** in het doorgeven van het **evangelie**.³ Gezien de **actuele** situatie, waarin (in wereld en **kerk**) vooral in begrippen en **betogen** is gesproken en **gepreekt**, is vernieuwde **aandacht** voor de beeldende kracht van de woorden noodzakelijk. Deze suggestie komt **vanuit communicatieve** overwegingen naar ons **toe**. Het vereist nog **veel meer** door-denking. Ik **noem** een paar **vragen**: Zijn de beelden die in de bijbel voorkomen voldoende, of is het

juist belangrijk om met beelden te verwijzen naar de wereld van vandaag? Is het gebruik van **beelden** in een preek niet storend, **omdat** hoorders met de associaties op de loop kunnen gaan? **Welke** verhouding tussen beeldtaal en **begrippentaal** is wenselijk? Waar ligt de grens van het subjectivisme, als beelden juist erop gericht zijn om de hoorders ook in hun gevoel te raken?

Vragen genoeg, die om **nadere** bestudering vragen. Wie wil meedenken, is hierbij van **harte** uitgenodigd. Maar al deze vragen kunnen niet het **vermoeden** wegdrukken, dat beeldend taalgebruik van groot belang is voor de preekcommunicatie.

Monoloog?

Er **zitten** veel **waarheidselementen** in het beschrijven van ons **communicatiepatroon** met de woorden 'elektronisch', 'beeldend' en 'visueel'. Daarmee is zeker **niet** een volledige analyse van ons **communiceren** in het algemeen gegeven. Maar wie **rondkijkt** in het **onderwijs** of in de **jongerencultuur** van vandaag, ziet duidelijke verschuivingen. Een vraag die dan snel bovenkomt is: **moeten** we dan de preek als monoloog maar als achterhaald afschaffen? **Moeten** we niet op zoek gaan naar visuele **en/of** dramatische vormen van verkondiging?

Deze conclusie is niet noodzakelijk. De monoloog heeft ook in een visueel tijdperk grote mogelijkheden, zoals op **verschillende manieren bezwezen** wordt door conferenciers, presentators, vertellers en volksleiders. Van **de** kracht die de taal heeft, **gebruiken** wij vaak maar een **minimaal** percentage. Voordat we vluchten naar non-verbale **communicatievormen**, doen we er goed aan **het** brede scala aan **taalmogelijkheden** beter te benutten. Niet alleen logisch redeneren, maar ook verrassend associëren en boeiend vertellen hoort daarbij. Op die terreinen valt veel te leren en te oefenen.

Daar komt nog bij dat er ook theo-

logische **bezwaren** te noemen **zijn** tegen het **inruilen** van de verbale preek voor andere verkondigingsmethoden. C. Trimp heeft indringend erop gewezen, dat alle openbaring van God primair woordopenbaring is. Daarom zijn 'spreken' en 'horen' een **onopgeefbaar** duo in de manier waarop God en mensen met elkaar omgaan. Bovendien wordt de publieke verkondiging opgeroepen door het openbare karakter van het evangelie.' Daarom: er is geen enkele reden om de preek als monoloog af te schaffen, omdat die achterhaald zou zijn.

Dialogisch!

Daarmee is de oproep om 'dialogisch' te preken, nog niet van tafel geveegd. **Ook** die oproep is terecht. In zekere zin **is de preek te typeren** als een gesprek. De **prediker** gaat -fictief- in gesprek met de **hoorders**. In de preek probeert de prediker bezwaren en vragen van de hoorders mee te nemen en te beantwoorden. Van tevoren bedenkt hij **welke** reacties zijn hoorders zouden **kunnen** hebben. Soms gebeurt dat zelfs erg letterlijk en wordt een denkbeeldige hoorder sprekend ingevoerd. U merkt **dat** bv. in zinswendingen: "nu zult u wel denken..." of: "nu hoor ik al iemand zeggen...". Nog duidelijker is het dialogisch karakter, als we erop letten dat de **preek** niet Haar is bij het amen. Het **woord** van de prediker **vraagt om** het antwoord **van** de hoorders. **Waar** het evangelie verkondigd wordt, moet **een** reactie komen, op **welke termijn** dan ook. **Neutraal** luisteren is in **het algemeen** al onmogelijk, bij het **woord** van God kan het helemaal niet. Dat antwoord van de hoorders kan verschillende vormen aannemen: inwendig stemt hij **(m/v)** er mee in; met hart en ziel zingt hij het **amenlied**; hij bidt heel bewust **mee** met het dankgebed; **M** afloopt van de dienst spreekt hij **door** over de boodschap van de preek. De **preek** te typeren als gesprek heeft dus **meer** gevolgen voor het

karakter van de preek, dan voor de vormgeving. Toch kan het 'dialogische' ook concreet de vorm aan-nemen van voor- en nabesprekin-gen. Dat zijn mogelijkheden om de prediker te helpen zijn preek beter af te stemmen c.q. de hoorder te helpen de preek beter te verwerken. Zodat het 'gesprek' dat de preek wil zijn, ook een concreet en actu-eel gesprek blijft. Samenvattend kan worden gezegd dat de preek een monologische vorm heeft en een dialogisch karakter. De preek: een dialogische monoloog.

Doelstelling

De verantwoordelijkheid om helder te communiceren brengt als conse-quentie mee, dat een preek een dui-delijke en gerichte doelstelling krijgt. Wie weet wat hij wil berei-ken, gaat gericht nadenken over de middelen die hij daarvoor tot zijn beschikking heeft. Onbewust is de doelstelling vaak: de tekst uit-leggen en toepassen. Maar dit is een doelstelling die de prediker geen enkele richting geeft en eerder in de problemen brengt. Tegen de tweeslag uitleggen en toe-passen zijn theoretische en prakti-sche bezwaren in te brengen (zie de vorige artikelen). Een goede preek-doelstelling moet specifiek zijn ge-formuleerd om de boodschap van die preek onder woorden te bre-nge-n. Bovendien moet worden ge-dacht vanuit de hoorder. Een betere start van het preekdoel vormt de formulering: "ik wil met deze preek bereiken, dat de hoorder ..." Pas als de doelstelling goed past op de tekst en op de hoorder, kan het richting geven aan de opbouw en vormgeving van de preek. En een duidelijk en gericht preekdoel be-vordert een heldere communicatie. Sociale wetenschappen als commu-nicatieleer, agogiek en onderwijs-kunde geven in dit opzicht vele mo-gelijkheden om gericht het preek-doel vast te stellen. In een volgend artikel zal daarop worden ingegaan. Maar nu gaat het erom, dat een hel-dere preekdoelstelling van belang is

voor een goede preekcommunica-tie.

Effect en werking

Wat een preek uitwerkt is vaak moeilijk te achterhalen. Vele hoor-ders kunnen zelf ook niet onder woorden brengen, wat het effect op hen is. Meestal is er sprake van een mengsel van beoogde effecten w neveneffecten, die deels positief zijn, deels ongewenst. Communice-ren is een complex gebeuren, wat voor niemand maakbaar is. Tegelijk is duidelijk dat de communicatie-processen wel heel fundamenteel zijn voor het bereiken van de be-oogde effecten. Daarom hoeven we ons bij de ingewikkeldheid van het preekproces niet neer te leggen. Predikers en hoorders staan voor de uitdaging om hun verantwoorde-lijkheid waar te maken. Voor een prediker is daarom veel te leren van de communicatieweten-schappen. Want niet alleen wat hij zegt is erg belangrijk, ook hoe hij het zegt is doorslaggevend. Per-swn, taalgebruik, presentatie, enz., het speelt allemaal een rol, en er kan aan gewerkt worden. Slechts tot onze schade kunnen we deze elementen negeren voor de verkon-diging van het evangelie. Want "ook de wijze waarop wij de bood-schap van de verlossing brengen is

op zich reeds een stuk van de ver-kondiging zelf".⁶

¹ De cultuurfilosoof C.A. van Peursen heeft een bekend model ontworpen. Hij onder-scheidt drie culturele fasen: het mythische, ontologische en functionele tijdperk. Deze fasen komen gelijktijdig voor, maar als maatschappij bevinden wij ons in de over-hang van het ontologische naar het functio-nele tijdperk (*Cultuur in stroomversnelling*. Amsterdam 1975). Dit model vindt vanwege de herkenbaarheid alom erkenning. Bv. Dick Tieleman, *Geloofscrisis als gezichtsbedrog*. Kampen 1995, of W. Dekker, *Kerk in de we-reld*. in: L. van Driel e.a. *Open Boek*. Zoeter-meer 1991, 54-65.

² Richard A. Jensen, *Thinking in story. Pre-aching in a post-literate age*. Lima 1994, die zich beroept op het werk van Walter Ong. Er zijn veel modellen van verschuivingen in communicatiepatronen, die op hoofdpunten vergelijkbaar zijn.

³ Okke Jager, *De verbeelding aan her woord*. Baarn 1988. Vgl. ook C. Trimp over het taalgebruik in de preek, *De preek*. Kam-pen 1986², 44-48.

⁴ Vgl. de artikelen in het *Nederlands Dag-blad* van 20 september 1997. t i e ook de dis-sertatie van B. D. Schuringa, *Hearing the word in a visual age*. Kampen 1995 en P. W. van de Kamp, *Geen woorden, maar beelden*. in: *De Reformatie* 73, 3, 52-54.

⁵ C. Trimp, *Woord, water en wijn*. Kampen 1985. Met deze stelling is overigens de vraag nog niet beantwoord, of de verkondi-ging ondersteund kan worden door non-ver-bale elementen.

⁶ Citaat van Thielicke, door C. Trimp met in-stemming aangehaald in *De preek*. Kampen 1986.

Ook verkrijgbaar bij de boekhandel

Ds. J. van Amstel

Over Gods leiding gesproken...

Indien er geen toeval bestaat, maar alles tot in de kleinste details leiding van God is, waarom gebeuren de dingen dan zo?

Een boek voor jongeren... en ouderen.

Ing. 112 pag., £ 15,90

Oosterbaan & Le Cointre B.V.

Postbus 25. 4460 AA Goes, Telefoon 0113-215591

Kostelijke klassieke kinderversjes

Gegrond op Gods Woord en Waarheid voor huis en school, tds. J.H. Maatjes 32 pagina's, geniet f 6,00

Verkrijgbaar bij de boekhandel.

Oosterbaan & Le Cointre B.V.

Postbus 25 - 4460 AA Goes. Tel. 0113-215591

Jaarverslagen.....

de Bunschoter bv
drukkerij

Postbus 10 - 3750 GA Bunschoten-Spakenburg
Tel (033) 299 79 99 - Fax (033) 299 79 98

M

meegelezen

Geloofservaring

Prof. dr. K. Runia schrijft in *Credo* van januari 1998 over geloven als *vast vertrouwen*. Geloven is vasthouden aan Gods belofte. God voor een eerlijk man houden:

Ik ben blij dat in onze tijd veel meer aandacht wordt gegeven aan de geloofservaring. Die hoort tot het wezen van het christelijk geloof. Het woord 'vertrouwen' is zelf een ervaringscategorie. Vertrouwen is iets dat je diep in jezelf beleeft. Maar dat beleven is niet iets dat je zelf kunt 'opwekken'. Zondag 7 zegt van het geloofsvertrouwen dat "de Heilige Geest het door het Evangelie in mijn hart werkt".

Het komt van de *Heilige Geest*. Maar die 'gooit' het niet zo maar in me, zodat ik op een bepaalde dag ineens in mezelf bemerk dat ik het heb. De Geest werkt het *door het Evangelie*. Geloofsvertrouwen is niet een vorm van een menselijk 'oervertrouwen' dat ik bij mijn geboorte heb meegekregen of door de opvoeding van mijn ouders heb gekregen. *Geloofsvertrouwen is antwoord op het Evangelie dat me op een gegeven moment diep raakt en waar ik me dan aan overgeef.*

Ontmoeting met Christus

Ik kan het ook zo zeggen: geloofsvertrouwen ontstaat in de *ontmoeting met Jezus Christus zelf*. Hij stapt dan bij wijze van spreken van het blad van het Evangelie af en komt mijn eigen leven binnen. Dan geloof ik niet meer, omdat mijn ouders het mij geleerd hebben. Dan gebeurt er met mij iets dat ik lees in Johannes 4. De Samaritaanse vrouw is door de ontmoeting en het gesprek met Jezus tot in het diepst

van haar ziel geraakt, ze laat de kruik staan en haast zich de stad in om het de mensen daar te vertellen. "Kom mee en ziet een mens die gezegd heeft alles wat ik gedaan heb; zou deze niet de Christus zijn?" De mensen gaan inderdaad met haar mee en ontmoeten Jezus ook. Velen geloven in Hem op grond van wat de vrouw hun verteld heeft. Ze vragen Hem of Hij een poosje in hun stad wil blijven en dat doet Jezus. Hij blijft twee dagen. En dan komen nog meer mensen tot geloof en die mensen zeggen tegen de vrouw: "Wij geloven niet meer om wat jij zegt, want wij zelf hebben Hem gehoord en weten dat deze waarlijk de Heiland der wereld is" (4:42). Kijk, dát is echte geloofservaring. Niet meer geloven omdat anderen (je ouders, je vrienden of vriendinnen, je dominee of je ouderling, of wie ook) je verteld hebben dat je toch zou moeten geloven wat er in de bijbel staat, maar *omdat je zelf op een of andere manier zijn stem gehoord hebt en niet meer van Hem los kunt komen*. Je hebt voor je zelf ontdekt (maar in werkelijkheid heeft de Heilige Geest het je laten zien) dat Hij niet alleen de Heiland der wereld, maar ook *jouw* Heiland is.

Gevoel en gezindheid

In het *Hervormd Weekblad* van 8 januari heeft ook ds. G. van der Stouw het over ervaring. In onze samenleving wordt het verstand hoog gewaardeerd. Weet je weetje! Wie zijn verstand het beste weet te gebruiken, wordt ook het hoogst beloond. Weet je veel? Dan verdien je ook veel. Dan heb je dus ook veel.

Wijsheid

Wat zegt de Bijbel daarover? Het

begrip verstand komt in de Schrift veel voor. En niet in een negatieve zin. De Spreuken staan er bol van. 'Het verstand is een springader van het leven' zegt de Spreukendichter en wie weet is daarmee ons maatschappijbeeld ook wel verklaard. Toch zit er in het Woord van God meer achter. Verstand is daar niet alleen maar blote kennis. Het begrip wordt dan ook vaak gebruikt in combinatie met dat andere: 'wijsheid'. *Het verstandelijke is overigens in de bijbel niet losgepeld uit andere scheppingsgaven die we meekregen*. Het is er één geheel mee. En waar het los genoemd wordt zijn er ook waarschuwingen: 'Vertrouw op de Heer met heel je hart, steun op je verstand niet', zegt diezelfde dichter.

In de bijbel wordt het verstand dus niet beperkt tot hersenwerk. En ook prestatie is er vreemd aan. Het verstandelijke, de ratio, wordt hier niet zo extreem gewaardeerd als wij vandaag doen. Het heeft een normale plaats en het wordt in één adem genoemd met andere gaven: 'Je zult de Heer je God liefhebben uit heel je hart, uit heel je ziel, uit heel je kracht en uit heel je verstand'. Verstand wordt hier zelfs als laatste genoemd.

Gevoel en gezindheid

Hebben wij dat menselijke verstand in onze westerse samenleving niet een te grote plaats gegeven? Misschien komen juist daardoor die menselijke mogelijkheden wel minder aan bod. Over een beloning van het gevoel hoor je nooit! Nee, dat gevoel hebben we juist wat weggestopt in ons levenspatroon. Dat laat je niet zomaar zien. Zelfs niet aan jezelf! We weten er vaak geen weg mee. (...)

Het **woord** gevoel komt in de bijbel niet zo vaak voor. Daarom **moeten** we wat **meer** naar de zaak **kijken**. En als we dat doen, dan staat de Heilige Schrift er ineens vol van. **Gevoel** uit zich allereerst in bepaalde vormen van emotie. In blijdschap en droefheid, in boosheid en opgewonden zijn, in onrust ook. Maar **die emoties hebben een** diepere wortel. De **bijbel** duidt ze met begrippen als 'hart' en 'nieren'. We lezen van het hart dat opspringt van vreugde. Van nieren die **doorspleten** zijn. Je hoeft het boek Job en de Psalmen er maar op na te slaan. **Dáár** is dat **gevoel**, die emotie, weergegeven in **ervaring**, noem het 'bevinding'. Niet zomaar **din-**gen in jezelf 'bevinden' maar het ervaren **van de** relatie met God. Gevoelens kunnen ook negatief **zijn**. Jaloersheid, **wantrouwen**, depressief zijn... Het gevoel is dus een complex geheel. En **dat** geheel wordt **nu** juist **getoetst** door God. God 'controleert' niet zozeer wat we allemaal weten. Nee hij proeft **ons hart en** onze nieren, bijbels uitgedrukt. **Samenvattend** kun je hieruit de conclusie **trekken** dat ons **gevoel alles te maken heeft met gezindheid**. Daarom is het **óók** niet goed om het gevoel los te pellen uit onze bestaanswijze. Bovendien leidt het wegmoffelen van je gevoelens tot onecht gedrag.

Praktisch atheïsme

Ds J. Jonkman **bekijkt in De Wekker** van 16 januari de geestelijke houding van ontzaglijk veel van onze tijdgenoten, die **hij** praktisch atheïsme noemt:

De volgroeide **vrucht** van de secularisatie, de verwereldlijking van het leven, is het praktisch atheïsme. Daarmee is **gezegd dat** een mens leeft zonder God. Heel het leven speelt zich af zonder dat God er maar de minste rol in speelt en betekenis heeft. Mensen verzetten **zich** niet meer tegen God. Ze vragen niet naar Hem. Ze ontlopen Hem niet (al doen ze dat ten diepste

wel). God bestaat eenvoudig niet **voor** hen. **Hij** is geheel overbodig geworden. Men **leeft** praktisch zonder God. Het kan zijn dat men je in vriendelijke onverschilligheid aanhoort en vervolgens gaat men over tot de orde van de dag. Dit praktisch atheïsme heeft **een** omvang bereikt **waarvan** je **schrikt** als het tot je doordringt. Er zijn duizenden mensen die zich bij de naam Jezus niets kunnen voorstellen. De Bijbel is een totaal **onbekend** en gesloten boek. Van de **kerk** heeft men de zotste **voorstellingen**. Men gaat geheel op in het hier en nu, leeft bij de dag en leeft van dag tot dag en maakt zich niet de **minste** zorg over een **eeuwige bestemming**.

(...)

In hun hart

Voor veel **mensen** heeft hun **praktisch** atheïsme helemaal niet een of andere quasi-wetenschappelijke onderbouwing nodig. Ze zijn **in** hun **hart** praktisch atheïst. Het treft **ons** dat dit atheïsme in de Psalmen 14 en 53 aldus onder **woorden** wordt gebracht. "**De** dwaas zegt in zijn hart: Er is geen **God**". David stuitte in zijn tijd al op deze levenshouding. Hij noemt de mens die in **zijn hart** zegt: Er is geen God, de **dwaas**. De dwaas. Er is geen **groter** dwaasheid denkbaar **dan** in je hart te zeggen: Er is geen God. Het gaat maar niet om een of andere malloot die wel eens beweert dat er geen God bestaat. Nee, het gaat om de dwaze **mens** bij uitstek, om de **typische** dwaas. Dwaas is hier een term die zijn volle inhoud krijgt **vanuit** de relatie van de kleine mens tot de grote God. En die **kleine** mens zegt van de levende en grote God: Er is

geen God.

Hart als oorsprong

Het praktisch atheïsme verklaart dus het hart van de mens! In ons hart ligt de oorsprong van alles **wat** we doen en laten en denken en **zeg-**gen. In ons hart woont sinds de zondeval de boosheid. Daar begint **ook** alle boosheid. Misdaad en criminaliteit beginnen in het hart. Aan alles wat we doen gaan **overweging-**en van **ons** hart vooraf al zijn we het ons meestal niet **bewust**. De **praktische** atheïst doet aan **God** noch gebod. Althans: hij doet niet aan het gebod van God. Hij stelt zichzelf het gebod. Hij is zichzelf tot een wet. Hij bepaalt **normen** en waarden voorzover daar nog **sprake** van kan zijn. **Hij** is zelf god geworden. Men zal dat bijna nooit ronduit uitspreken. Men **kijkt** wel uit. De praktische atheïst zegt het in zijn en haar hart. **Dáár** zegt hij: **De Heere** God **doet** me **niets** en Hij **maakt** me niets.

(...)

Als iemand twijfelt aan het bestaan van God, is er een gesprek mogelijk. Als iemand in een geestelijke crisis komt en het geloof in God hevig op de proef wordt gesteld, kun je er over spreken met **elkaar**. Dat gesprek is zo goed als onmogelijk geworden bij mensen die **in** hun hart **zeggen dat** er geen God is. Hij en **zij** hebben met hun leven zonder God niet de minste moeite. Het benaauwt hen niet, het verontrust hen niet. Ze voelen zich er wel bij voorzover de **aardse** omstandigheden van de dag het zich wel gevoelen mogelijk maakt.

Drs. P. Groenenberg (red.)

Gelovig Denken

Twaalf hoofdstukken over onderwerpen voor vereniging, bijbelkring of persoonlijk gebruik. Met gespreksonderwerpen.

Geb. 204 pag., f 28,00

Oosterbaan & Le Cointre B.V.

Postbus 25, 4460 AA Goes, Telefoon 0113-215591

Beroepen te Bruchterveld: J.J. Meijer, kandidaat te Zwolle; te Enschede-Noord (tweede predikantsplaats): M.H. Oosterhuis te Hattem. Aangenomen naar Grijpskerk i.c.m. Niezijl: D. de Jong, kand. te Kampen. Bedankt voor Haren (Gr.): ds J.J. Schreuder te Zwijndrecht.

Intrede

Franeker - De heer G.H. Hutten, kandidaat te Groningen, deed zondag 11 januari jl. om 16.30 uur intrede in Franeker-Sexbierum. Nieuw adres: Van Voorthuysenweg 44, 8802 ZB Franeker, tel. 0517-390278.

Nieuw Lekkerland - De heer R.A. Schipper, kandidaat te Weesp, deed zondag 18 januari om 15.30 uur in-

trede in Nieuw Lekkerland. Voor de Dienst des Woords is deze gemeente gecombineerd met Alblasserdam. Deze dienst werd gehouden in Alblasserdam in 'De Levensbron', hoek Randweg/Plantageweg. Nieuw adres: Molenstraat 88, 2961 AM Kinderdijk; te. 078-6912127.

Bevestiging en Intrede

Axel - Ds. J. B. Wilmink te Hilversum werd vrijdag 9 januari door ds. A.A. Kramer bevestigd te Axel als tweede missionair predikant te Gent. Zondag 11 januari deed ds. Wilmink intrede in het Gereformeerd Kerkcentrum te Gent (België) aan de Gordunakaai 30. Nieuw adres per 21 januari: Hundelgemsesteenweg 5, 9820 Merelbeke,

België. Tel. vanuit Nederland: 0032.9.232.54.04.

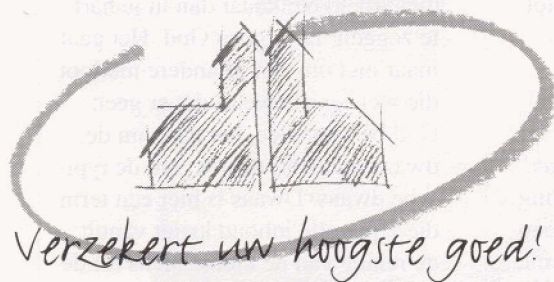
Jubilea

Op 7 januari was het precies vijftwintig jaar geleden dat ds. H.E. Nieuwenhuis, predikant van de kerk van Ermelo, in het ambt werd bevestigd.

Hendrik Egbert Nieuwenhuis werd op 26 oktober 1946 in Groningen geboren. Na zijn studie aan de Theologische Universiteit te Kampen werd hij op 7 januari als predikant bevestigd van de kerk van Zuidwolde (Gr.) Deze plaats verruilde hij op 28 augustus 1977 voor Ermelo.

Op zondag 25 januari is het precies een halve eeuw geleden dat prof. J.

donatus

Verzekerd zijn bij Donatus is een geruststellend gevoel.
Al sinds 1852 dé verzekeraar voor uw kerkelijke eigendommen,
maar ook voor al uw andere verzekeringsaangelegenheden.
Vraag vrijblijvend onze brochure of offerte of maak een afspraak voor
een vrijblijvend persoonlijk gesprek.

Postbus 500
5240 AM Rosmalen

Hoff van Hollandlaan 8
Tel. 073 5221700 · Fax 073 5221717

GELOOFWAARDIG VERZEKERD

Kamphuis in het ambt van predikant werd bevestigd.

Jacob Kamphuis werd 20 december 1921 te De Glind (gem. Barneveld) geboren. Hij studeerde aan de Theologische Universiteit te Kampen. Op 25 januari 1948 deed hij intrede in de kerk van Ferwerd en Hallum. Vandaar vertrok hij in 1951 naar Bunschoten-Spakenburg, vanwaar hij in 1955 naar Rotterdam-Delfshaven ging.

Op 9 april 1959 werd Kamphuis hoogleraar voor algemene en Nederlandse kerkgeschiedenis aan de Theologische Universiteit. In 1979 ging hij dogmatiek en symboliek aan deze universiteit doceren. Op 26 mei 1987 ging prof. Kamphuis met emeritaat. Prof. Kamphuis heeft veel gepubliceerd. Naast vele artikelen in het weekblad *De Reformatie* - waarvan hij jarenlang eindredacteur was - schreef hij diverse boeken op het gebied van de kerkgeschiedenis en dogmatiek. Ook schreef hij over bekende schrijvers als Martinus Nijhoff, Simon Vestdijk en Maarten 't Hart.

Ter gelegenheid van dit jubileum was prof. Kamphuis zondag 25 januari te gast in zijn eerste gemeente, Ferwerd-Hallum.

Het was woensdag 31 december een kwart eeuw geleden dat ds. L.W. de Graaff, predikant te Zuidlaren, in het ambt werd bevestigd. Lucius Willem de Graaff werd geboren te Hardinxveld op 15 september 1948. Hij werd in 1972 in Heerde en Wapenveld in het ambt bevestigd. Deze gemeente verwisselde ds. de Graaff in 1977 voor Terneuzen. Vervolgens verbond hij zich in 1981 aan Zuidlaren.

Het was vrijdag 26 december een kwart eeuw geleden dat ds. J.B.K. de Vries, predikant te Vollenhove, in het ambt werd bevestigd. Jan Benedictus Klaas de Vries, geboren te Amsterdam op 18 oktober 1946, werd op 31 december 1972 te Ap-pingedam en Overschild in het ambt bevestigd. Vandaar ging hij in

1975 naar Groningen-Noord voor de missionaire dienst op Irian Jaya. In 1988 verbond hij zich aan Vollenhove-Kadoelen, welke gemeente in 1996 werd gesplitst in Vollenhove en Sint-Jansklooster-Kadoelen. ds. De Vries bleef werkzaam in Vollenhove.

Het was maandag 22 december veertig jaar geleden dat ds. C. Bijl, predikant te Rijsburg, in het ambt werd bevestigd.

Cornelis Bijl werd op 22 december 1957 in Hoek in het ambt bevestigd, vanwaar hij in 1961 naar Hoogezand-Sappemeer ging. Deze gemeente verwisselde hij in 1941 voor Hilversum. Hierna diende hij Groningen-Noord (1972) en Zwolle (1982). Vervolgens verbond hij zich in 1991, tot aan zijn emeritaat in 1996, aan Rijsburg.

Nieuwe kerk in Capelle

Donderdagmiddag 1 januari jl. werd in Capelle de kerk van Capelle aan den IJssel-Zuid/West gesticht. De nieuwe gemeente bestaat uit ruim vijfhonderd leden, afkomstig van de Gereformeerde Kerken te Capelle aan den IJssel en die te Kralingse Veer/Krimpen aan den IJssel. De naamgeving van de bebokken gemeenten is per 1 januari ook veranderd. De bestaande Gereformeerde Kerk van Capelle aan den IJssel, die vierhonderd leden overhoudt, krijgt het predikaat 'Noord' erbij. De 'erfgenamen' van Kralingseveer/Krimpen, die zes-honderd leden overhoudt, heet voortaan de Gereformeerde Kerk te Krimpen aan den IJssel. De kerk, die op 1 januari zelfstandig ging functioneren - Capelle-Zuid/West -, heeft nog geen eigen onderkomen. Voorlopig maakt ze gebruik van het gebouw waar ook Capelle-Noord samenkomt. Men streeft ernaar in het jaar 2000 te kunnen beschikken over kerkruimte op eigen bodem.

Ds. Van 't Foort keert terug

In februari 1998 hoopt ds. E.L. van

't Foort met zijn gezin vanuit Zuid-Afrika te repatriëren. Ds. Van 't Foort is sinds 1991 als zendeling van de Vrije Gereformeerde Kerk van Kaapstad werkzaam geweest onder zogeheten kleurlingen in Belhar. Per 1 maart 1998 is de predikant beroepbaar binnen de Gereformeerde Kerken in Nederland. Het zendingswerk in Belhar wordt voortgezet door de uit Zuid-Afrika afkomstige ds. J.A. Breytenbach. (Meer inlichtingen bij ds. G.J. van Enk, tel. 0594-507243, of ds. A. van der Sloot, tel. 0512-518828).

Ds. H. Knigge teruggekeerd

Na een periode van vijf jaar is ds. H. Knigge teruggekeerd uit Indonesië, waar hij als missionair toerustingspredikant heeft gewerkt binnen de zgn. Musyafir-kerken. Zijn adres in Nederland is: De Barrage 5, Buitenpost. Tel. 0511-541603.

Emeritaat

Ds. J. Geersing te Hengelo (O) ging per 1 januari met emeritaat. De afscheidsdienst werd gehouden op zondag 28 december om 19.00 uur in het eigen kerkgebouw aan de Stadionlaan 1, hoek Socratesstraat (Veldwijk).

Jan Geersing, geboren te Groningen op 5 december 1932, werd op 19 juni 1960 in Zuidwolde (Dr.) in het ambt bevestigd. Vandaar vertrok hij in 1964 naar Rouveen. Vervolgens verbond ds. Geersing zich in 1974 aan Hengelo (O).

Adreswijzigingen

Rijsburg * Predikant: PL. Storm, De Schans 2, 2231 LE Rijsburg, tel. MI-4025485. (pag. 128)

Licht op liturgie

Deputaten erediensdienst lieten een publicatie verschijnen onder de titel 'Licht op liturgie'. In december is dit boekje aan alle kerkenraden toegezonden. Een persbericht voor het plaatselijk kerkblad was bijgevoegd.

Het is de bedoeling dat het boekje brede verspreiding vindt in de kerken. Dit bericht is dan **ook** bedoeld als een herinnering voor de kerkenraden.

Kort verslag

van de vergadering van het curatorium van de theologische universiteit van de gereformeerde kerken in Nederland d.d. 11 december 1997 te Kampen.

1. De vergadering wordt op christelijke wijze geopend. De Dage-lijke Leiding (DL) van de universiteit is aanwezig in de personen van, directeur, prof. dr. C.J. de Ruijter en de secretaris van de universiteit, br. G. Luthoff. Ook **zr. G. Breteler** en haar opvolgster, **zr. A.A. Souman-Buit** te Wezep, zijn als notulisten aanwezig.
2. De **president** memoreert de feestelijke viering van de 143e dies natalis van de universiteit op jl. maandag. Hij betuigt deelneming in het **zware** verlies, geleden door het overlijden van **zr. H.G. te Velde-Westrik**. Dankbaar valt **voorts** te vermelden de promotie aan de universiteit van Oxford van dr. **W.H. Rose**, docent semitische talen aan onze universiteit.
3. De notulen van de vergadering d.d. 1 sept 1997 worden vastgesteld.
4. De kerken zal worden bericht

dat het quotum voor 1998 **definitief** is **vastgesteld** op f. 23,50. Gebleken is dat de afdracht van het quotum 1997 door de kerken trager verloopt dan **gewenst**.

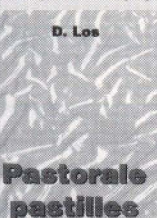
5. Het jaarverslag van de senaat over 19%- 1997 wordt besproken.
6. De inhoud van een vertrouwelijk schrijven van de Particuliere Synode van Drenthe 1997 werd reeds besproken.
7. Er ligt een schrijven over de positie van de ouderen op de schooldag. Het advies van de **betrokken bestuurscommissie** en de DL wordt ingewacht.
8. De Theologische **Universiteit** van Apeldoorn bericht dat wordt ingestemd met het opgestelde Akkoord van **Samenwerking** voor de vooropleiding en het bijbehorende reglement.
9. De DL presenteert een lijst van af te handelen zaken. Ze behelzen de organisatie van de voorlichting over de universiteit, de eventuele **financiering** van project-studies, de **bestudering** van de **mogelijkheid** tot uitwisseling van docenten en studenten, de organisatie van de schooldag en een onderzoek naar de behoefte aan postacademisch onderwijs.
10. Van een **interimnota** inzake de gehanteerde uitgangspunten voor een op te stellen **formatieplan** wordt kennis genomen.
11. De voorwaarden voor het aanstellen van **AIO's** (Assistenten in Opleiding) en **studentassis-**

tenten. **worden** vastgesteld.

12. In **vervolg** op de bewilliging van de **Synode van Berkel en Rodenrijs** 19% tot wijziging van de wettelijke status van de 'Stichting voor de Financiële Verzorging van de Opleiding tot de Dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken in Nederland, gevestigd te Groningen' wordt o.a. besloten dat (nieuwe) **legaten en nalatenschappen** zoveel mogelijk te **naam** gesteld moeten worden van de Theologische Universiteit uitgaande van de gezamenlijk rechtspersoonlijkheid **bezittende** Gereformeerde **Kerken in Nederland** (vrijgemaakt). Er zijn maatregelen getroffen, die waarborgen dat legaten en nalatenschappen die **nog** op naam staan van de genoemde stichting, de universiteit blijven toekomen. De **kerken** worden hierover nader **geïnformeerd**.
13. De beschrijving van het mandaat voor de secretaris van de universiteit wordt vastgesteld.
14. De wederzijdse **informatie** van DL, curatorium en **Commissie** van Toezicht wordt **gestructureerd**.
15. **Dankbaar** wordt ter kennis genomen dat **een negental** legaten tot het bedrag van f 119.629,92, werden **ontvangen**.
16. De volgende vergadering wordt gepland tegen 23 **april** 1998.
17. De vergadering wordt na **dankgebed** gesloten.

A. Kamer, assessor

boeken van Ds.D.Los

Pastorale pastilles

Pastorale pastilles

enkele grepen uit een boeiend en veelzijdig pastoraat

Graag wil de auteur die mensen tegemoet komen die hem vertelden zijn pepernoten te hebben opgezogen. Om er op die manier nog langer van te genieten. Een ware delicatessie voor de fijnproevers. 208 pag., ing., f 22,00

Pastorale pepernoten

enkele grepen uit een boeiend en veelzijdig pastoraat

'Een kostelijk boek. Je hoort de auteur zijn belevenissen vertellen! Het boek kenmerkt zich door de typische 'Los-humor' (iets anders dan losse humor) en de Gereformeerde peperkorrels die er in te vinden zijn' 206 pag., ing., f 22,00

Oosterbaan & Le Cointre B.V.
Postbus 25, 4460 AA Goes, Telefoon 0113-215591

Ook verkrijgbaar bij de boekhandel

